

PAPER DETAILS

TITLE: Uluslar arasi 'Modern ag ve Ibn Arabî' Sempozyumu

AUTHORS: Sema ÖZDEMİR

PAGES: 197-202

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/604365>

Uluslar arası ‘Modern Çağ ve İbn Arabî’ Sempozyumu, 23–25 Mayıs 2008, Şişli, İSTANBUL

I. Giriş

1165–1240 (h. 560–638) yılları arasında yaşamış olan Muhyiddîn ibnü'l-Arabî, tasavvuf tarihinin en önemli ve aynı zamanda en tartışmalı isimlerinden biridir. Sûfilerin bir kısmı İbnü'l-Arabî'yi hâtemü'l-evliyâ,¹ yani velâyetin mührü kabul ederken, bir kısmı da onun görüşlerini tümüyle reddetmiştir. Sûfilerden ziyade filozofların konu edindiği varlık meselesini esas alması, vahdet-i vücûd görüşünü savunması ve Tanrı-âlem ilişkisini bu çerçevede temellendirmesi onun filozoflukla itham edilmesine sebep olmuştur.² İbnü'l-Arabî'nin bunun dışında, *Firavun'un imanı*, *azabın ebediliği*, *insan-ı kâmil meselesi* ve *nübüvvet-velâyet ilişkisi* gibi meselelerde de eleştirildiğini biliyoruz. Bütün bunlar araştırmacıyı, müellifin düşüncelerini esaslı bir biçimde tetkik etmeye yönlendiriyor. Ancak, ön araştırmalar yapılmaksızın İbnü'l-Arabî'yi okumak, kendi içinde birtakım problemler barındırır. Çünkü onun eserlerindeki dil, bu alanda yazılmış herhangi bir eserden çok daha girifttir ve mecazlarla doludur. Bu sebeple, söz konusu eserlerin geçmiş yüzyıllarda ancak belli bir eğitim görmüş sâliklere, üstelik diğerlerinden gizli olarak okutulduğu rivâyet edilmiştir. Yine aynı nedenle, onun en meşhur eseri olan *Fusûsu'l-Hikem*'e birçok şerh yazılmış, şeyhin ithamına sebep olan hususların uzun izahları yapılmıştır. Peki, günümüz insanının İbnü'l-Arabî'yle ilgili görüşleri hakkında ne diyebiliriz? Herhalde tarihin bir uzantısı olarak, şeyh hakkındaki

¹ İbnü'l-Arabî'ye 'hâtemü'l-evliyâ' denilmesi daha sonra kimsenin velâyet makamına kavuşamayacağı anlamına gelmez. Hatmü'l-velâye görüşünü benimseyenlere göre, her velî bir peygamberin, İbnü'l-Arabî de Hz. Muhammed'in kıdemi üzeredir ve onun velâyetinin mührüdür. Genel velâyetin sonuncusu olan Hz. İsa ise, kıyamete yakın bir zamanda yeryüzüne inecek ve velâyet onunla son bulacaktır.

² İbnü'l-Arabî yanında Sadreddin-i Konevî ve Dâvûd-u Kayserî de keşif yoluyla elde edilen bilgilerin felsefî bilgilerle karıştırılmasından rahatsızlık duyduğunu açıkça belirtmiştir. Bkz. Ekrem Demirli, *Sadreddin Konevî'de Bilgi ve Varlık*, İstanbul 2005, s. 75–86.

ikilemin sürdüğünü söylemek eserlerinin, kendine özgü bir Nitekim, gerek Batı ülkelerinde ilgili çalışmaların hayli gündem çevrelerde şeyhin eserleri okunmakta, şârihlerinin eserleri kurumlar açılmakta ve çeşitli türlerin bir örneği de 23–25 Mayıs 2008'de İstanbul'da düzenlenen sempozyum, Türkiye'de ilk üç günü İstanbul'da, kalan günleri Ankara'da gerçekleştirildi. Şimdi bu çalışmaya çalışacağız.

II. Sempozyum Hakkında

Dünyanın çeşitli ülkelerinden tebliğler sunduğu sempozyum İbnü'l-Arabî'nin düşünce dünyası 23 Mayıs 2008 tarihinde, Cemaat Mahmut Erol Kılıç, İl Kültür ve Turizm Şehir Belediyesi Kültürel ve Sosyal İşler Başkanlığı tarafından konuşmalarının ardından, Prof. Dr. Mustafa Tahirî ve Muhyiddin ibnü'l-Arabî Hirstentein tebliğlerini sundu. İbnü'l-Arabî isimli tebliğinde, modern dünyaya İbnü'l-Arabî'nin, modern dünyaya ceğinden söz eden Kılıç, âlemin şeyhin temel düşüncesi olan dikkat çekti. Ayrıca İbnü'l-Arabî Peygamber'in sünnetine dayanarak tırılmaması gerektiğinin altını Stephen Hirstentein aldı. Hirstentein *digma Değişimi*" adlı tebliğinde, şeyh gerekçesiyle itiraz etmesinden çıkararak insanın kutsallığından edene meleklerden üstün olduğunu sahip olmasına dayandığını belirten parçalar okuyarak, insanın, Allah olma özelliği taşıdığına işaret etti.

Açılışın ertesi günü, İstanbul'da, Prof. Dr. Mustafa Tahirî

Prof. Dr. William Chittick, “*Hayvaniyetin İrfanı*”, Dr. Claude Addas, “*Şeyhu’l-Ekber Geleneginde Nebî’ye Tabi Olmak: Hz. Cîlî’nin Ka’be Kavseyn’i*”, Prof. Dr. Denis Grill “*O Adem’e Bütün İsimleri Öğretti*” ve Prof. Dr. Mohamed Mesbahi “*Zıddıyla Yazmak: İbnü’l-Arabî Düşüncesinde Özgürlük*” adlı tebliğlerini sundular. Chittick tebliğinde, İbnü’l-Arabî’nin; kâinatındaki her şeyin canlı olduğu ve Allah’ı tesbih ettiği, hayvanların; Hakk’ı inkâr etmemeleri, ne için yaratıldıklarını bilmeleri ve teslimiyet duygusu gibi özellikleriyle insanlardan üstün olduğu gibi görüşlerinden söz etti. Chittick’in ardından söz alan Addas ise, on dördüncü yüzyılın önde gelen sûfîlerinden Abdülkerim Cîlî’nin, *Ka’be Kavseyn ve Mülteka’n-Nâmuseyn* isimli eseri çerçevesinde, hakikat-i Muhammediyye görüşü ve bu konuda İbnü’l-Arabî ile ayrıldığı hususlar hakkında bilgi verdi. Daha sonra Prof. Dr. Grill, meleklerin, Hz. Âdem’in yaratılışına itirazını anlatan âyetten yola çıkarak, insanın ilâhî isimleri öğrenmesi ve bu bilgi sebebiyle ilâhî emaneti kabul ederek halife olmayı hak etmesi konusunda bir tebliğ sundu. Grill’in ardından Mesbahi sözü aldı ve İbnü’l-Arabî’nin düşünce dünyasında özgürlüğün anlamından bahsetti. Mesbahi, modern insanın aksine İbnü’l-Arabî’nin, gerçek hürriyeti kullukta bulduğunu, hakikî özgürlüğün, her şeye köle olmaktan kurtulup, tek bir varlığa, yani Allah’a kul olmakla elde edilebileceğine dikkat çekti.

İkinci oturum Prof. Dr. James W. Morris başkanlığında gerçekleştirildi. Bu oturumda; Dr. Bekrî Alâuddîn, “*Yaratılış ve Aşk Arasında İbnü’l-Arabî*”, Dr. Ghasem Kakaie, “*Dinler Arası Diyalog: İslâmiyet ve Hristiyanlık; İbn Arabî ve Meister Eckhart*”, Dr. Pablo Beneito Arias, “*Bilginin Geçmişi ve Geleceği: İbn Arabî’nin Eserlerinde İrfânî Bilginin Zamanı*” adlı tebliğlerini sundular. Bekrî Alâuddîn tebliğinde, İbn Arabî’nin, yaratmada aşkın ve ilâhî isimlerin yeriyle ilgili fikirlerinden söz etti. Şeyhin, âlemin aşktan sudûr ettiği ve aşk üzere yaratıldığı, her şeyin, ilâhî isimlerden birinin mazharı olduğu, bu ismin de kendi mazharına duyduğu aşk sebebiyle, onun dış dünyada zuhûrunu talep ettiği gibi görüşlerini aktaran Dr. Alauddin ayrıca, kenz-i mahfî³ hadisinde zikredilen ‘*bilinme arzusunun*’ gerçekleşmesinde ilâhî isimlerin rolünden bahsetti. P. Beneito Arias ise, “*Kitabü’l-Esfâr*” adlı eseri çerçevesinde şeyhin, bilgi ve zaman ilişkisi⁴ hakkındaki görüşlerinden söz etti. Müellifin, dinin

yaygınlaşmaya başladığı ilk dönem ma yaptığıı belirten Arias, İbn sonrakı dönemlerde daha bâr sözü Dr. Ghasem Kakie aldı ve bu çerçevede ehl-i kitaptan ola Ayrıca, İbnü’l-Arabî’nin ‘*ilâh* kendi zihninde bir tanrı yaratma ise bunun farkına varıp, Allah’ olarak tanıyan kişi olduğunu bğine sahip olduğunu ve dolayısı aksine onları da kuşattığını bel unsur olduğuna işaret etti. Eck konuşmacı, tebliğ süresinin dol

Günün son oturumunun ba oturumda, Prof. Dr. Sachiko M Ceyhan tebliğlerini sundular. modern dünya ülkelerindeki Murata “*Çin İslâmiyetinde V* düşüncesinin Çin Müslümanla Farouki ise “*Çağdaş Batıda Tas Örneği*” başlıklı tebliğiyle, İngi çalışma ve etkinlikleriyle biline rumun ve günün son konuşma Tahayyül Gücünü Yeniden Keş ve Epistemolojik Gerçekliği” isim uyanırlar” hadisinin İbnü’l-A sadece gördüğüne inanan mod geçirmenin ne kadar önem ar hayal kuvvetinin hem ontolojik için edinmesi gereken nitelikler

Sempozyumun İstanbul’da timindeki oturumla başladı. Ot Ebû Zeyd’in İbn Arabî ve Mod dönem müslüman düşünürler fikirlerinden bahsetti. Ancak te modern insanın İbn Arabî’yi a ve Nasr Hamid’i okurken bu

³ “Gizli bir hazineydim, bilinmek istedim, âlemi de onunla bilineyim diye yarattım” şeklinde nakledilen kudsî hadis, hadis âlimleri tarafından ne kadar reddedilse de, İbnü’l-Arabî ve takipçileri için yaratılışın anlamını ortaya koymada son derece önemli bir rivâyettir. (Hadisin yorumu için bkz. Davud Kayseri, *Şerhu Fusûsu’l-Hikem*, Tahran 1383, s. 327, 336, 735; Ekrem Demirli, *Fusûsu’l-Hikem Şerhi*, İstanbul 2006, s. 268-269).

⁴ Konevî de, zamanı gelmediği için Hz. Peygamber’in bazı sırları açıklamadığını belirtir. Ona göre Peygamber’in bu bilgilerden bahsetmemesinin sebebi, insanların ona arzu duymasını engellemektir. Çünkü vakti gelmemiş bir sırda gereksiz yere arzu duymak, hem insanları kendi dönemlerinde elde edilebilecek olan bilgiden mahrum bırakacak, hem de ulaşamayacak bir şey için boş yere ömür tüketmelerine neden olacaktır. Her asrın kendine özgü bir ilmi

vardır ve Peygamber’in bildirmedir ra mahsustur. Nitekim her mevsir bir Rabbani bağış tahsis edilmiştir. li), İstanbul 2002, s. 187-188).

altını çizdi. Prof. Dr. Ernst'in ardından söz alan Prof. Dr. James W. Morris ise, "İlâhî Rahmetin Araçları: İbn Arabî'nin Fütûhât-ı Mekkiyye'sinde Yoldan Hakikate" adlı tebliğinde, "Rahmetim her şeyi kapsamıştır" kudsi hadisinin, İbnü'l-Arabî düşüncesindeki yorumu hakkında bilgi verdi. Lübnan'da yaşanan iç karışıklıklar sebebiyle sempozyuma katılamayan Prof. Dr. Suad el-Hakîm'in tebliğini Dr. Asuman Kulaksız sundu. Tebliğde, çağdaş insanın bilimsel verilerle imânî bilgiyi bağdaştırma problemi ile insandaki çeşitli kuvvelerin bilgiyi elde etmedeki rolü ve akıl ile kalbin bir arada kullanılmasının önemi gibi hususların, İbnü'l-Arabî düşüncesindeki yerinden bahsedildi.

Günün ikinci oturumunun başkanlığını Prof. Dr. Carl W. Ernst yaptı. Bu oturumda, Prof. Dr. Shahram Pazouki, "İran'da İbn Arabî ve Okulu: Geçmiş ve Şimdi" ; Dr. Pilar Garrido Clemente "Yorumun Basamakları: İbn Meserre'de Akıl ve Vahiy", Prof. Dr. Karim Douglas S. Crow ise "İbn Arabî ve Hayal: Öncesi ve Sonrası" başlıklı tebliğlerini sundular. Prof. Dr. Pazouki, tebliğinde İbn Arabî'nin, kendisine ve ekolüne çok erken dönemlerden bu yana ilgi göstermiş olan İranlılar üzerindeki etkisini konu edinirken, Dr. Clemente, Endülüslü büyük sûfi ibn Meserre'nin akıl ve vahiy ilişkisi hakkındaki görüşlerinden söz etti. Oturumun son konuşmacısı Prof. Dr. Crow ise, şeyhin, misal âlemi ve tahayyül gücü ile ilgili görüşleri çerçevesinde "Beni rüyasında gören, gerçekten beni görmüştür, çünkü şeytan benim suretime bürünemez" hadisinin bir değerlendirmesini yaptı.

Sempozyumun son oturumu Prof. Dr. Mustafa Tahralı başkanlığında gerçekleştirildi. Oturumda, Dr. M. Mustafa Çakmaklıoğlu "İbnü'l-Arabî'ye Göre Geçek Mutluluğa Erişmenin Yolu: Kimya-yı Saâdet", Yard. Doç Dr. Ekrem Demirli "Kendini Bilen Rabbini Bilir: İbnü'l-Arabî'nin İnsan Tasavvurunun Anlaşılması", Prof. Dr. Mustafa Tahralı ise "Tevhid Bilgisinden İmana" isimli tebliğlerini sundular. Çakmaklıoğlu tebliğinde, farklı derecelere rağmen nefes-i Rahmânî'ye bakan yönleri itibarıyla tüm mahlûkatın bir olduğu, her şeyin aşk ile ve aşktan yaratıldığı, âlemdeki tüm mevcutların Tanrı ile sıkı bir bağının bulunduğu gibi konuları İbnü'l-Arabî çerçevesinde ele aldı. Ekrem Demirli ise tebliğinde, sûfilerin bilgi görüşlerinin temelini oluşturan ve Ekberî ekol tarafından sahih kabul edilen, "Kendini bilen rabbini bilir" hadisinin İbnü'l-Arabî' deki yorumu hakkında bilgi verdi. Sempozyumun son konuşmasını Prof. Dr. Mustafa Tahralı yaptı. Tahralı önce *Fusûsu'l-Hikem*'in içeriği hakkında kısa bir bilgi verdi ve ardından, bu eserin okuyucuları üzerinde nasıl bir etki bıraktığını konu edindi. *Fusûs*'un, kendisini hüsn-i zann ile okuyanların imânını kuvvetlendirdiğini, imân sahibi olmayan, fakat imâna istidâdı bulunan kimselerin ise içlerindeki şüpheleri giderdiğini belirten TAHRALI, eserin *kaza ve kader, tenzih ve teşbih, âlemin hayalden ibaret olması, Hak'tan başka gerçek bir varlığın bulunmaması* gibi hususlarda tatminkar bilgiler içerdiğine, bununla birlikte mutlaka bir şerh yardımıyla okunması gerektiğine dikkat

çekti. Prof. Dr. Tahralı'nın konuşması sona erdi. Katılımcılar, İbnü'l-Arabî'nin kalan kısmını tamamlama

III. Sonuç: Sempozyum ve İbn Arabî

Muhyiddin ibnü'l-Arabî, keşif ve rehberlik bir emanet olarak kabul edilecek ve onu katışıksız bir temennî şeyhin takipçilerinde bir miras olarak yüzyıllar boyu yaşayacak tevârüs geleneğinin günümüzde de çağın insanı da İbnü'l-Arabî'ye düşünce dünyasını anlamak için konudaki çalışmaların çok yer aldığı ülkemizde pek tanınmadığı bir İbnü'l-Arabî hakkında yapılacak problemler vardır. Bir taraftan diğer taraftan kullandığı semboller bunlara tarih boyunca süregelen bir şeyhin dünyasına girmek için ilim geleneğinden kopuk bir karşılaşılmaktadır. Diğer taraftan bir kimsenin, bu eğitimi alabilmek rehberlerin sayısı da son derece topraklarında ağırlamış olan enstitüsünün bulunmamaması Ekber'in taşıdığı mirastan payı engelle karşı karşıyadır. Bu bağlamda İbnü'l-Arabî sempozyumunun son derece benzeri çalışmalar, bir taraftan doğru bilgiye nasıl ulaşabileceği taraftan da şeyhe yönelik bir Umulan o ki bu uğraşlar, yüzyıllarında önemli bir rol oynayacak *lan'* kapısı aralanmış olacaktır. insanıyla buluşacak ve şeyhin a

MÜ

⁵ bkz. İbnü'l-Arabî, *Fusûsu'l-Hikem*